

Beschrijven

Kloek

Frans [Kellendonk](#) was al een goede schrijver toen hij nog geen schrijver was en werd alleen maar beter. Die indruk kreeg ik toen ik “De brieven” las, 25 jaar na zijn dood in een kloek boek verzameld. Hoewel het lidwoord anders suggereert staan niet al zijn brieven er in. Jammer, want de brieven zijn een genot om te lezen en smaken naar meer.

Te kort

We zien onder meer hoe Kellendonk zijn ideeën over kunst en wetenschap ordent en onder woorden brengt. In een brief betoogt hij dat de waarheid niet bestaat “als iets dat we ons met voldoende ijver en inzicht eigen kunnen maken”, dat er geen *verklaringen* zijn, alleen *beschrijvingen* en dat natuurwetenschap en literatuur elk op hun manier de werkelijkheid beogen te beschrijven. Elders citeert Kellendonk instemmend Rudy Kousbroek. Die stelt dat taal (of iets anders) soms tekort schiet om uit te drukken wat we weten. “Maar de mate van dat te kort schieten is precies datgene wat artistieke expressie mogelijk maakt. In een poging om door die tekortkomingen heen te breken ligt de geboorte van de kunst, en wat ons tot die pogingen in staat stelt is (...) het rationele verstand.”

Anders

Als ik een dag beleidsnota's heb gelezen, plannen van aanpak, verantwoordingsdocumenten, memo's, memories van toelichting, adviezen et cetera, denk ik dat de taal soms inderdaad te kort schiet. En hetzelfde denk ik na het lezen van *peer reviewde* wetenschappelijke artikelen of al te soepel geschreven populairwetenschappelijke publicaties van Angelsaskische snit. Kan het niet wat diepgravender, pakkender, puntiger, meeslepender, wezenlijker? Kan het niet anders? Vermoedelijk niet, want dan zou het al wel worden gedaan.

Beperking

De beperking ligt eerder in de vorm dan in de inhoud. Al die schrijfsels beogen immers primair iets te *regelen*: doelen stellen, resultaten formuleren, budgetten toewijzen, regels en richtlijnen opstellen voor de uitgave ervan en de controle erop. Dat vraagt om een beschrijving van de werkelijkheid die gemakkelijk in regels, richtlijnen en metingen is om te zetten: zoveel inwoners van die en die leeftijd hebben te maken met dit en dat probleem, waar we met maatregel X die Y kost op termijn Z iets aan kunnen doen.

Wanhoop

Omgedraaid: Koos van Zomeren heeft, bijvoorbeeld in [Een vederlichte wanhoop](#) (alleen de titel al!), zo mooi het vaderlandse gevogelte beschreven, dat ik denk: ja, dáárom mogen grutto en wulp niet uit onze weiden verdwijnen. Maar vraag me niet, wat "dáárom" precies is. Ik heb van zijn beschrijving een strikt persoonlijke verklaring gemaakt – en daar vinden

beleid, regels, richtlijnen en controlemechanismen geen ankerpunt in, net zo min als in een muziekstuk, schilderij of beeldhouwwerk.

Essentie

Overigens worden in de vorming van beleid en samenwerking wel tal van werkvormen en hulpmiddelen ingezet om de werkelijkheid pakkend, samenbindend, meeslepend, wezenlijk te beschrijven. Wat je in essentie wilt, waar het je om gaat, wat je bij gebrek aan woorden dreigt te ontglippen kun je proberen in een verhaal te vertellen, in een tekening te belijnen, in een *mindmap* te materialiseren, in een beweging uit te drukken. Maar wat een ander daar aan ervaart, blijft uiteindelijk strikt particulier – het “rationele verstand” hebben we nodig om er ontwikkelbare en overdraagbare interventies van te maken.

(231015)